

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Expediuntur difficultates, quæ contra D. Thomæ sententiam proponi solent,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Separata existere; & cum illi unitur, minima illi subordinatur, sed potius illud sibi subdit & subordinat. Ergo similiter locabilia perfectissima, qualia sunt intelligentia, non subordinantur, etiam in ratione locabilis, loco corporeo, sed potius cum illi conjunguntur, eum sibi subijciunt & subordinant. Consequentia probatur: quia major est connexio formae cum materia, quam rei locabilis cum loco: Ergo si perfectissima forma possit penitus à materia absolvi, nec illi subordinetur, cum eam informat; multò potiori ratione perfectissima res locabilis poterit absolvi ab omni loco, nec subordinabitur loco, cum illi applicabitur, sed potius illum sibi subijciet ac subordinabit.

Tertio Antecedens principale ostenditur. Angeli ante mundum corporeum à Deo creari poterant, imò illés ante mundi corporei machinam à Deo fuisse conditos, docent plures ex Patribus Græcis, quos disput. 1. retulimus: Sed tunc nullus fuisset locus corporeus: Ergo Angeli possunt ab omni loco corporeo absolvi, esseque in rerum natura, & tamen nullibi existere, ut magis ex solutione argumentorum patebit.

31 Denique probari potest conclusio ratione quam insinuat Sanctus Thomas hic art. 1. in corp. ubi ait: *Substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream, continet ipsam, & non continetur ab ea: anima enim est in corpore ut continens, & non ut contenta. Et similiter Angelus dicitur esse in loco corporeo, non ut contentum, sed ut continens aliquo modo.* Unde quod de anima dicit Gregorius Nyssenus in libro de anima: *Neque in corpore est ut in vase, sed corpus potius in ea* (ut in continente scilicet & movente, qui est unus ex modis essendi in alio assignatis ab Aristotele 4. phys. cap. 3.) dici etiam potest de Angelo, cuiuslibet corpori unito; illum scilicet esse in loco, non ut contentum sed ut continentem locum. Ex qua doctrina hoc potest argumentum confici. Angelus non est in loco connaturali, ut ab eo contentus, sed potius ut illum continens: At si esset in illo per suam substantiam, non vero per operationem, esset in illo ut contentus, non ut continens; nam continere dicitur locum, non formaliter, aut materialiter, sed effectivè: Ergo Angelus non est in loco per suam substantiam, sed duntaxat per suam operationem.

32 Dico ultimò: Ratio formalis proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento, est passivè ex parte Angeli se tenens, qui scilicet ab aliquo agente patitur, & ita alligatur ut non permittatur ipsum alibi operari.

Probat: Quilibet contactus rei locabilis & loci est ratio formalis proximè fundans ubicationem: unde sicut ubicatio Angeli in loco connaturali fundatur in contactu activo, quo Angelus per actionem transeuntem aliquod corpus effectivè contingit, illudque activè continet, & sibi subijciet ac subordinat, ut antea declaratum est; ita ejus ubicatio in loco præternaturali & violento, fundari debet in contactu passivo, quo Angelus ab aliquo agente corporeo patitur vel ita ab illo ligatur, & detinetur, ut impediatur ne possit operari ubi vult, & secundum quod vult. Unde Cajetanus hic art. 3. ait Angelos naturaliter locari in loco per operationem. Dæmones vero per pati potius quam per agere. Sed de hoc plenius agemus intra tractando de panæ dæmonum.

33 Advertendum tamen est, me ex industria di-

xisse, rationem formalem proximè fundans ubicationem Angeli in loco violento esse passivè: ita patitur, ut ab illo ligetur & impediatur ne possit operari ubi vult, quia sola passivè in loco corporeo non est sufficiens ad hunc effectum, sed illa solum quæ talis est conditionis, ut ratione illius Angelus ita ligetur, ut non permittatur ipsum alibi operari. Unde licet Dæmones etiam dum in isto aere existunt, à quibus patitur ab igne inferni, non dicuntur tamen in inferno tanquam in loco existere, quia talis ignis permittit ipsos operari in aere, & extra infernum usque ad diem judicij.

Præterea observandum est, quod licet animæ puerorum sine baptismo mortuorum, per passivè nem seu passivam alligationem in limbo existant; hæc tamen passivè, seu passiva alligatio non habet in illis rationem pænæ sensus: quia cum non apprehendant illum locum, nec illam detentionem, ut sibi disconvenientem, ex illa non tristantur, nec ei reluctantur: quod tamen necessarium esset, ut prædicta detentio & alligatio rationem pænæ sensus haberet: propter quod etiam, licet dicatur ibi existere tanquam in loco præternaturali, non tamen tanquam in loco violento.

§. V.

Expediuntur difficultates, quæ contra D. Thomam sententiam proponi solent.

Contra sententiam paragrapho præcedenti expositam, variis modis insurgunt Adversarij. Primò argumentantur à priori: quia Angelus antecedenter ad operationem est in loco. Secundo aliquibus exemplis, quibus ostenditur Angelos aliquando esse in loco sine operatione transeunte. Tertio ab inconvenientibus. Quas omnes difficultates & objectiones D. Thomas prævidit ac resolvit, ut ex dicendis patebit.

Primum ergo Adversariorum fundamentum sic proponitur. Prius est Angelum esse in loco corporeo, quam in eo operari: Ergo operatio virtualiter transiens non potest esse ratio formalis proximè & immediatè fundans ubicationem seu præsentiam Angeli in loco corporeo. Consequentia est manifesta, Antecedens probatur. Primo prius est Angelum esse in loco, quam operari: Ergo similiter prius est esse in loco, quam operari in loco. Secundo, Approximatio seu applicatio agentis ad passum est conditio necessaria prærequisita ad operandum circa illud, ut docent Philosophi 7. Physic. Tertio probatur ex Scriptura & SS. Patribus, quod docent Angelos accedere ad corpora, vel ad Spiritus, ut circa res ejusmodi operentur: nam Danielis 10. Gabriel Angelus dicit: *Michael venit mihi in adiutorium, scilicet ad Hebræos liberandos à servitute.* Et Zachar. 3. ut duo Angeli possent invicem loqui, accessit unus ad alium. Item Matth. 4. dicitur: *Angeli accesserunt ei* (scilicet Christo) & ministrabant ei. Denique Damascenus, de fide cap. 17. sic habet: *Quia Angelus promptè acceleriter transit, idè in diversis locis operari dicitur: Ergo ille transitus ad diversa loca præcedens est, & dat Angelis conditionem prærequisitam ut possint operari.*

Respondet D. Thomas quodlib. 1. art. 4. idem argumentum sibi opponere. Sic enim ait: *Videtur quod Angelus non sit in loco secundum operationem tantum. Prius est enim esse quam operari. Ergo prius est esse in loco, quam operari in loco: Sed posterius non est causa prioris: Ergo operari in loco,*

Disput. 13.
art. 2.

non est causa quare Angelus sit in loco. En ipsissimum
Adversariorum fundamentum; cui S. Doctor sic
respondet: Ad primum dicendum quod nihil prohi-
bet aliquid esse prius simpliciter, quod non est prius
quantum ad hoc; sicut corpus subiectum est simplici-
ter prius superficie, sed non quantum ad hoc quod est
coloratus; & similiter prius simpliciter est corpus quam
tactus, tamen ipsum est in loco per tactum dimensione
quantitatis; & similiter Angeli per contactum virtu-
tis. Quem locum expendens Capreolus in 2. dist.
2. quæst. 1. art. 3. ad 1. contra 1. ait: Ex hoc appa-
ret, quod sicut prius est corpus esse quam tangere, ta-
men posterius est corpus esse in loco, quam corpus tan-
get locum: ita in proposito prius est Angelum esse,
quam operari; tamen posterius est Angelum esse in lo-
co, quam operari in loco.

Eandem doctrinam fusius exponit Cajetanus
hic art. 1. & supra quæst. 8. art. 1. ubi recte obser-
vat in re locata tria esse: v. g. in corpore est sub-
stantia quæ locatur, quantitas quæ est ratio lo-
candi, & relatio præsentia, quæ sequitur ad illa
duo, tanquam ad proprium fundamentum. In
Angelo similiter est substantia, quæ est præsens
ut quod; contactus virtutis, qui est præsens ut
quod; & ipsa relatio præsentia, confluentis ex il-
lis duobus; quam relationem quidam volunt esse
distinctam ab alia quam habet idem Angelus
ad corpus, sicut agens ad passum; licet Cajetanus
probabiliter sentiat eam non esse distinctam.
Hæc ergo tria possunt diversimodè considerari,
& iuxta diversas considerationes habere ratio-
nem prioris & posterioris: nam si considerentur
ut sunt entitates quædam existentes in rerû na-
tura, sic prior est in Angelo substantia quam ope-
ratio, & operatio prior quam relatio; sicut etiam
in corpore prior est ipsa substantia, quam quan-
titas & relatio. Si verò considerentur, non abso-
lutè ut entitates sunt, seu ut rationes existendi in
rerum natura simpliciter, sed prout rationes ef-
fendi in loco: sic quemadmodum in rebus cor-
poris prior est quantitas quam substantia, & de-
inde sequitur ipsa relatio: ita in rebus spirituali-
bus prior est ipsa operatio quam substantia Angeli;
ad quas tanquam ad subiectum & rationem
fundamèti resultat relatio præsentia. Unde ad ar-
gumentum in forma respondeo, negando Anteceden-
s: ad cuius primam probationem, concessio
Antecedente, nego Consequentiam & paritatè.
Ratio discriminis est, quia Angelum esse simpli-
citer & absolute, non est effectus formalis ope-
rationis, bene tamen Angelum esse in loco: un-
de cum omnis causa sit prior saltem naturâ suo
effectui, prius naturâ est Angelum operari circa
aliquid corpus, quam fieri illi præsentem loca-
tum; licet hæc duo simul existant, simulatè tem-
poris & durationis, ut infra magis exponemus.

Ad secundam probationem Antecedentis di-
cendum est, quod licet in agentibus corporeis ap-
proximatio ageris ad passum sit conditio prære-
quisita ad operationem; quia nimirum agunt per
virtutem subiectatam in quantitate, atque adeò
ab illa dependentem, & a loco, cui omnino com-
mensuratur: in agentibus tamen spiritualibus,
nempe Deo & Angelis, quorum virtus operati-
va, sive quantitas virtutis, non subiectatur in
quantitate, nec proinde commensuratur loco,
approximatio non est conditio antecedens ope-
rationem, sed in eodem instanti concomitans il-
lam; imò talis approximatio, unio, & præsentia
spiritus ad locum, est ipsamet operatio Angelica
in locum, adeò ut Angelus operando in corpus

A ipsi approximetur, uniatur, applicetur, & ipsum
tangat: sicut anima nostra informando corpus,
illi approximat, unitur, & illud tangit, & sicut
si quantitas in nobis esset activa, operando & a-
gendo tangeret, & sibi uniret aliud corpus.

Dices: Quando agens spirituale est finita vir-
tutis, operatur per actionem eductivam formæ
de subiecto: Ergo debet prius esse conjunctum
subiecto, quam circa illud operetur. Consequen-
tia patet: nã actio eductiva egreditur ab agente
ut conjuncto subiecto in quod agit, & dependet
ter ab ipso: Ergo prius est, agens actione eductivâ
esse conjunctum subiecto, quam in illud operari.

Respondeo verum esse, agens spirituale fini-
tæ virtutis operari semper per actionem educti-
vam, quia virtus finita non potest attingere to-
tam rei entitatem; non esse tamen necessarium,
ut prius simpliciter quam operetur, sit conjun-
ctum subiecto, sed sufficere quod ipsi conjunga-
tur, per ipsammet operationem; quæ habet duo
munera inadaquata, scilicet conjungere agens
subiecto, & in eo causare effectum, ita ut unum
sit prius alio, in diverso genere causæ: nam in ge-
nere causæ materialis prius est agens conjungi
subiecto, per operationem, quam in eo producere
effectum; & contra verò in genere causæ effi-
cientis prius est operationem causare effectum,
quam conjungere agens passio. Sicut prius est in
genere causæ efficientis formam introduci in
materiam à generante, quam accidentia ab ea
connaturaliter emanare: è contra verò in ge-
nere causæ materialis prius est accidentia recipi in
materia, & eam disponere ad introductionem
formæ à qua dimanant, quam formam introduci,
ut docent nostri Thomistæ in libris de genera-
tione.

Ex quo patet solutio ad tertiam probationem:
nam quando Scriptura & SS. Patres dicunt An-
gelos vel spiritus accedere ad corpora ut circa
illa operentur, solum intendunt declarare munus
illud inadaquatum, quo prius natura in genere
causæ materialis Angelus conjungitur subiecto
per operationem, quam per illam, in eo producat
effectum. Vel per accessum & approximationem
Angelorum ad corpora, ut circa illa operentur, si-
gnificatur præsentia quædam inchoativa & in-
completa, quam habet Angelus quando incipit
se ordinare ad aliquem locum, ut ibi operetur:
quam præsentiam Cajetanus hic art. 1. appellat
præsentiam ordinis; docetq; tres præcipue condi-
tiones ad illam requiri, nempe iudicium practi-
cum de operatione nunc vel tali tempore ab ip-
so Angelo exercenda; electionem illius operatio-
nis; & expeditionem potentia executivæ: oportet
enim quòd talis potentia non ligetur virtute
aliquâ superiori, aut in aliquo alio opere non
occupetur. His suppositis conditionibus, docet
Cajetanus Angelum fieri præsentem loco inchoati-
vè & incompletè, seu in actu primo, prius
naturâ quam operetur, & per ipsam operatio-
nem completè & in actu secundo.

Deniq; cum Scriptura dicit, quòd Angeli ac-
cesserunt ad Christum, ut ei ministrarent; quòd
ingressus est Angelus Gabriel ad Mariam, & si-
miliaz; hæc debent intelligi de accessu & ingressu
Angelorum, qui fit per motum localem conti-
num aut discretum, quique in diversis eorum o-
perationibus sibi invicem succedentibus, & circa
diversa loca elicitis, consistit, ut disputatione
sequenti dicemus. Et ideò Damascenus supra re-
latus ait: Quia Angelus promptè & citò pertransit,

in variis locis operari dicitur. Unde ibidem docet operationem esse rationem formalem, quare Angelus in loco existat, dum ait: *Angelus in loco esse dicitur, propterea quod ibi operatur*: nam particula illa, propterea, causalis est, ac proinde causam, cur Angelus in loco existat, aperte significat. Idem docet Gregorius Nissenus relatus à D. Thoma in 1. dist. 37. quaest. 3. art. 1. quamvis errore Typographi, loco Nissenii, politus sit Nazianzenus. Unde opusc. 15. cap. 18. eundem locum ex Nissenio, non ex Nazianzeno refert.

§. VI.

Secundum Adversariorum fundamentum diluitur, & solvuntur argumenta ex aliquibus exemplis desumpta.

43. **S**ecundò arguunt Adversarij ex aliquibus exemplis, quibus ostendunt Angelos posse esse in locis, in quæ nullam habeant operationem transeuntem, de qua solum est disputatio. Primo, inquit, omnes Angeli creati sunt in cælo Empyreo, ut disp. 1. ostendimus, & in eo adhuc perseverant beati; & tamen nihil in eo operantur actione transeunte; quia Angeli nihil possunt operari in corpora, nisi per motum localem, ut colligitur ex S. Thoma infra quaest. 110. art. 3. cælum autem Empyreum non potest moveri ab Angelis motu locali, cum sit corpus immobile. Dicere autem quod Angeli actionem aliquam transeuntem nobis cum suo termino occultant in illud exerceant, ut Ferrariensis & quidam alii Thomista videntur asserere, est, inquit, ad humanam ignorantiam asylum confugere, & difficultatem fugere, non solvere: nam si valeret hæc responsio, quævis alia argumenta per ignorantiam solutionis solvi possent. Unde Alarcon (ut supra vidimus) rursus quodam illam excipit, & tanquam absurdam ac ridiculam sigillat & spernit.
44. **S**ecundum exemplum est de Dæmonibus, qui igne tartareo alligati, & ut loquitur Scriptura 2. Petri 2. *videntibus inferni devincti, in abyssis seu locis intimis detinentur*: Atqui ibi non agunt in flammis inferorum; imò e contra ab illis patiuntur: Ergo Angeli existunt in locis, in quibus, vel in quæ nullam actionem transeuntem eliciunt.
45. **A**liud exemplum ex Scriptura desumitur. Dicitur enim Tobia 8. quod Asmodæus Dæmon ab Angelo Raphaële religatus est in deserto superioris Ægypti; ne scilicet ulli rei nocere posset actione suâ & operatione transeunte, quæ illi spiritus in se maligni, sunt in alia malefici, quantum possunt: At Asmodæus in locum illum, in quo divinitus detinebatur, nullam actionem transeuntem exercebat, nec illud desertum movebat localiter, imò seipsum localiter movere non poterat: Ergo idem quod prius.
46. **A**lia instantia fieri potest de animabus Patrū in veteri Testam. quæ descendebant in Lymbū, tanquam in locum suum, eoque deserebantur per Angelos, ut de anima Lazari dicitur Luca 16 & tamen dici non potest eas aliquâ actione transeunte egisse in locum Lymborum, in quo usque ad adventum Christi detentæ sunt. Eadem difficultas procedit de animabus puerorum sine baptismo mortuorum, quæ in Lymbō tanquam in carcere perpetuò tenebuntur; & tamen nulla potest fingi actio transiens, quam in illum per totam æternitatem eliciant.
47. **U**ltima denique instantia sit. Ex Scriptura constat Angelos custodes ordinariè præsentis esse

A se iis qui eorum cura sunt commissi, eosque ubique comitari: Sed incredibile videtur, angelos continuâ actione non interruptâ, ergo ceteros agere: Ergo localis eorum præsentia non fundatur in operatione virtualiter transeunte.

Hæc tamen instantia ex fundamentis supra statutis facile dilui possunt. Ad primum enim, quod de bonis Angelis in cælo Empyreo existentibus procedit, in primis dico illam posse retorqueri contra Vazquem & Marcon, qui (ut supra vidimus) docent Angelos esse præsentis loco, per modum aliquem unionis ad corpus, eorum substantiæ superadditum, & per liberam Angelorum voluntatem productū. Ridiculi enim & absurdum videretur, quod Angeli per totam æternitatem occupentur in producendo modo aliquo unionis cum cælo Empyreo, ita quod si unquam momento ab illa occupatione, & modo illius productione desisterent, statim ex Empyreo caderent, nec eorum amplius in cælo locus inveniretur.

Ad quod, cum productio illius modi sit aliqua actio virtualiter transiens, ut supra ostendimus, illi Authores negare non possunt, bonos Angelos habere, & per totam æternitatem habituros actionem aliquam transeuntem in cælo Empyreo. Unde dum Alarcon ut ridiculam sigillat Thomistarum sententiam, suam, ac seipsum, rursus Theologorum exponit. Hoc præmissis,

Respondeo Angelos habere aliquam operationem circa cæli Empyreum, quamvis ad huiusmodi operationis plenam noticiam pertinere non possimus, Nec debet hoc esse mirum, quia ut ait D. Thomas in 4. dist. 45. quaest. 1. art. 1. ad 1. incorporea sunt in loco, modo specialiter qui non est nobis plenè manifestus: secundò, quia non cognoscimus cælum Empyreum esse, & in eo residere Beatos, nisi discursu Theologico. Et hoc tantum voluit Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 68. cum dixit: *Non oportet scire, quæ operatione agat in cælum Empyreum Angelus: quia sicut nobis non plenè cognita est natura angelica, neque cæli Empyreici natura, ita nec nobis notæ sunt omnes operationes, quibus potest aliquis in cælo Empyreo & in corporibus operari*. Unde Augustinus 2. de Trinit. cap. 10. de Angelorum miraculis & operationibus disputans, hæc ait: *Mihi omnino nota est ut meminerim virum meorum, fratresque meos admonere, ut meminerint suorum, ne ultra quantum est, humana progrediatur infirmitas: quemadmodum enim hæc faciant Angeli, vel potius quemadmodum Deus hoc faciat per Angelos suos, nec nostrum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec propectu mentis comprehendere valeo, ut tam certus loquar ad omnia, quæ requiruntur de his rebus possunt, quam si essem Angelus, aut Propheta, aut Apostolus.*

Cæterum licet ignorantiam nostram taceamus, nec perfecte allequi possimus, quid sit hæc operatio angelica circa cælum Empyreum; duo tamen de huiusmodi operatione dici possunt, rationi & doctrinæ D. Thomæ valde conformia. Primum est, per illam produci aliquod lumen, quo magis perficitur immatus splendens Empyreus. Licet enim non possit Angelus immediate qualitates alterativas producere, v.g. caliditatem & frigus, sed solum applicando actum passivus, bene tamen lucem, ut docet S. Thomas in 1. dist. 37. quaest. 2. art. 1. ubi ait: *Angelus est in loco, in quantum operatur circa aliquid corpus localem, vel motum, vel lumen, vel aliam huiusmodi. Ratio etiam id suadet: nam lux est suprema omnium*